ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 25ης Μαΐου 2000 *

Στην υπόθεση C-50/99,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του tribunal de grande instance de Paris (Γαλλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Jean-Marie Podesta

και

Caisse de retraite par répartition des ingénieurs cadres & assimilés (CRICA) κ.λπ.,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς ερμηνεία του άρθρου 119 της Συνθήκης ΕΚ (τα άρθρα 117 έως 120 της Συνθήκης ΕΚ αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 136 ΕΚ έως 143 ΕΚ),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους D. A. O. Edward, πρόεδρο τμήματος, L. Sevón, P. J. G. Kapteyn (εισηγητή), P. Jann και M. Wathelet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mischo,
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο J.-M. Podesta, εκπροσωπούμενος από τον B. Canciani, δικηγόρο Παρισιού,

— το Caisse de retraite par répartition des ingénieurs cadres & assimilés (CRICA) κ.λπ., εκπροσωπούμενοι από τον B. Serizay, δικηγόρο Παρισιού,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον A. Aresu, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του J.-M. Podesta, εκπροσωπούμενου από τον S. Formé, δικηγόρο Παρισιού, του Caisse de retraite par répartition des ingénieurs cadres & assimilés (CRICA) κ.λπ., εκπροσωπούμενων από τον B. Serizay, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από την H. Michard, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, κατά τη συνεδρίαση της 9ης Δεκεμβρίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Ιανουαρίου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 1999, η οποία περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 16 Φεβρουαρίου 1999, το tribunal de grande instance de Paris υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 234 ΕΚ), προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 119 της Συνθήκης ΕΚ (τα άρθρα 117 έως 120 της Συνθήκης ΕΚ αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 136 ΕΚ έως 143 ΕΚ).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του J.-M. Podesta και του Caisse de retraite par répartition des ingénieurs cadres & assimilés (CRICA), της Union interprofessionnelle de retraite de l'industrie et du commerce (URIC), της Caisse générale interprofessionnelle de retraite pour salariés (CGIS), της Association générale des institutions de retraite des cadres (AGIRC) και της, Association des régimes de retraite complémentaire (Arrco) (στο εξής: συνταξιοδοτικά ταμεία).

Το κοινοτικό δίκαιο

3 Η οδηγία 86/378/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Ιουλίου 1986, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα επαγγελματικά συστήματα

κοινωνικής ασφάλισης (ΕΕ L 225, σ. 40), τροποποιήθηκε με την οδηγία 96/97/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 46, σ. 20).

4 Κατά τη δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 96/97, η απόφαση της 17ης Μαΐου 1990, C-262/88, Barber (Συλλογή 1990, σ. I-1889), «συνεπάγεται απαραιτήτως τη μερική ακυρότητα ορισμένων διατάξεων της οδηγίας 86/278 (...) όσον αφορά τους μισθωτούς».

5 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/378, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 96/97, ορίζει ότι:

«Ως επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης θεωρούνται τα συστήματα που δεν διέπονται από την οδηγία 79/7/ΕΟΚ και που έχουν ως αντικείμενο τη χορήγηση στους εργαζόμενους, μισθωτούς ή αυτοαπασχολούμενους, στα πλαίσια μιας επιχείρησης ή ομάδας επιχειρήσεων, ενός οικονομικού κλάδου ή επαγγελματικού ή διεπαγγελματικού τομέα, παροχών που προορίζονται να συμπληρώνουν ή να υποκαθιστούν τις παροχές των εκ του νόμου συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, είτε η υπαγωγή στα συστήματα αυτά είναι υποχρεωτική είτε προαιρετική.»

6 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, πρώτη φράση, της οδηγίας 96/97 προβλέπει ότι:

«Τα μέτρα για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, όσον αφορά τους μισθωτούς, πρέπει να καλύπτουν όλες τις παροχές που οφείλονται σε περιόδους απασχόλησης μεταγενέστερες της 17ης Μαΐου 1990 και ισχύουν αναδρομικά από την ημερομηνία αυτή, με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων των εργαζομένων ή των εξ αυτών ελκόντων δικαιώματα, οι οποίοι, πριν από την ημερομηνία αυτή, έχουν ασκήσει ένδικη προσφυγή ή έχουν υποβάλει ισοδύναμη κατά το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο ένσταση.»

7 Κατά το άρθρο 3 της οδηγίας 96/97, τα κράτη μέλη όφειλαν να έχουν θέσει σε ισχύ τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που απαιτούνται για συμμόρφωση προς την οδηγία το αργότερο έως την 1η Ιουλίου 1997 και να έχουν ενημερώσει σχετικώς την Επιτροπή.

Η εθνική νομοθεσία

8 Το άρθρο L. 921-1 του γαλλικού κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, προβλέπει ότι «Οι κατηγορίες μισθωτών που υπόκεινται υποχρεωτικώς στην ασφάλιση γήρατος του γενικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως ή των γεωργικών κοινωνικών ασφαλίσεων, καθώς και οι πρώην μισθωτοί της αυτής κατηγορίας, οι οποίοι δεν υπόκεινται σε συμπληρωματικό σύστημα συντάξεως διοικούμενο από τον εγκεκριμένο φορέα συμπληρωματικής συντάξεως δυνάμει του παρόντος τίτλου ή του στοιχείου I του άρθρου 1050 του αγροτικού κώδικα, υπόκεινται υποχρεωτικώς σε έναν από τους φορείς αυτούς».

9 Δυνάμει του άρθρου L. 921-4 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, τα συστήματα συμπληρωματικής συντάξεως των μισθωτών θεσπίζονται από διεπαγγελματικές εθνικές συμφωνίες και εφαρμόζονται από τους φορείς συμπληρωματικής συντάξεως και τις συνομοσπονδίες στις οποίες ομαδοποιούνται οι εν λόγω φορείς. Εξάλλου, οι συνομοσπονδίες διασφαλίζουν συμψηφισμό των πράξεων στις οποίες προβαίνουν οι φορείς συμπληρωματικής συντάξεως που εντάσσονται ως μέλη στις συνομοσπονδίες αυτές.

10 Το άρθρο L. 922-4 του εν λόγω κώδικα προβλέπει ότι:

«Οι ομοσπονδίες των φορέων συμπληρωματικής συντάξεως είναι μη κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου επιδιώκοντα σκοπό δημοσίου συμφέροντος, διοικούμενα ισομερώς από προσχωρούντα μέλη και μετέχοντα μέλη, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο L. 922-2, ή από τους εκπροσώπους αυτών.

Η άδεια λειτουργίας τους παρέχεται με απόφαση του αρμόδιου για την κοινωνική ασφάλιση υπουργού.

Σκοπός τους είναι η εφαρμογή των διατάξεων που προβλέπουν οι αναφερόμενες στο άρθρο L. 921-4 συμφωνίες, καθώς και οι αποφάσεις που λαμβάνονται για την εφαρμογή τους από τους εκπροσώπους των εργοδοτών και των μισθωτών που έχουν υπογράψει τις εν λόγω συμφωνίες, οι οποίοι συνέρχονται στο πλαίσιο επιτροπής ισομερούς εκπροσωπήσεως, ιδίως δε ο συμψηφισμός των πράξεων των φορέων συμπληρωματικής συντάξεως που μετέχουν στη συνομοσπονδία.»

11 Το άρθρο L. 913-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως προβλέπει ότι καμία διάταξη εισάγουσα δυσμενή διάκριση λόγω φύλου δεν μπορεί να περιληφθεί, επί ποινή ακυρότητας, στις συμβάσεις, συμφωνίες ή μονομερείς αποφάσεις που εμπίπτουν στο άρθρο L. 911-1. Εντούτοις, η απαγόρευση αυτή δεν εμποδίζει την εφαρμογή διατάξεων που αφορούν την προστασία των εγκύων γυναικών και δεν εφαρμόζεται επί των διατάξεων που αφορούν τον καθορισμό της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως και των προϋποθέσεων χορηγήσεως της συντάξεως θανόντος συζύγου.

12 Κατά το άρθρο 2 της εθνικής συλλογικής συμβάσεως περί συνταξιοδοτήσεως και προνοίας των στελεχών της 14ης Μαρτίου 1947 (στο εξής: συλλογική σύμβαση του 1947), όπως τροποποιήθηκε στις 9 Φεβρουαρίου 1994:

«Από 1ης Απριλίου 1947, όλες οι επιχειρήσεις που υπάγονται σε συνομοσπονδία η οποία έχει ενταχθεί στην MEDEF (Mouvement des entreprises de France) οφείλουν:

— (...)

— να καταβάλλουν στον εν λόγω φορέα το σύνολο των εισφορών που καθορίζονται στα άρθρα 6 της συμβάσεως και 36 του παραρτήματος Ι της εν λόγω συμβάσεως, από τους μισθούς δε των μελών πρέπει να παρακρατείται η εισφορά που επιβάλλεται με τα εν λόγω άρθρα».

13 Κατά το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, του παραρτήματος Ι της συλλογικής συμβάσεως του 1947, όπως έχει τροποποιηθεί:

«Η χήρα μέλους δικαιούται (...)

a) σε περίπτωση θανάτου επελθόντος προ της 1ης Μαρτίου 1994, σύνταξη θανόντος συζύγου, από του 50ού έτους, υπολογιζόμενη βάσει ενός αριθμού μορίων αντιστοιχούντων στο 60 % των μορίων του αποθανόντος μέλους,

b) σε περίπτωση θανάτου επελθόντος από 1ης Μαρτίου 1994 σύνταξη θανόντος συζύγου, από του 60ού έτους, υπολογιζόμενη βάσει ενός αριθμού μορίων αντιστοιχούντων στο 60 % των μορίων του θανόντος μέλους.»

14 Το άρθρο 13 quater, πρώτο εδάφιο, του ιδίου παραρτήματος ορίζει ότι:

«Ο χήρος μέλους δικαιούται:

a) σε περίπτωση θανάτου επελθόντος προ της 1ης Μαρτίου 1994, σύνταξη θανούσης συζύγου, από του 65ού έτους, υπολογιζόμενη βάσει ενός αριθμού μορίων αντιστοιχούντων στο 60 % των μορίων του θανόντος μέλους (...),

b) σε περίπτωση θανάτου επελθόντος από 1ης Μαρτίου 1994, σύνταξη θανούσης συζύγου υπολογιζόμενη σύμφωνα με το στοιχείο b του πρώτου εδαφίου του άρθρου 12.»

15 Από το άρθρο 1 της συμφωνίας της 8ης Δεκεμβρίου 1961 προκύπτει ότι:

«Οι επιχειρήσεις που είναι μέλη φορέα μετέχοντος στην MEDEF, στη CGPME ή στην UPA, καθώς και οι επιχειρήσεις επί των οποίων εφαρμόζεται η παρούσα συμφωνία δυνάμει αποφάσεων επεκτάσεως ή διευρύνσεως (...) οφείλουν να ασφαλίσουν τους μισθωτούς τους σε φορέα συμπληρωματικής συντάξεως (...).»

16 Δυνάμει της αναθεωρητικής συμφωνίας του 1994, η χήρα και ο χήρος μέλους του συστήματος AGIRC μπορούν, λόγω θανάτου επελθόντος από 1ης Μαρτίου 1994, να λαμβάνουν την πλήρη σύνταξη θανόντος συζύγου με τη συμπλήρωση της ηλικίας των 60 ετών (ή μειωμένη από τη συμπλήρωση της ηλικίας των 55 ετών). Με συμφωνία του 1996, επίσης, επήλθε εξίσωση των όρων εκκαθαρίσεως συντάξεων θανόντος συζύγου στο πλαίσιο του συστήματος Arrco από της ηλικίας των 55 ετών για τις περιπτώσεις θανάτων επελθόντων από 1ης Ιουλίου 1996.

Πραγματικά περιστατικά και προδικαστικό ερώτημα

17 Η Marielle Podesta, ανώτερο στέλεχος φαρμακευτικής βιομηχανίας, εισέφερε επί 35 έτη για συμπληρωματική σύνταξη στα ταμεία συντάξεως.

18 Μετά τον θάνατό της, ο οποίος επήλθε στις 3 Δεκεμβρίου 1993, ο J.-M. Podesta ζήτησε από τα ταμεία συντάξεως, ως δικαιούχος, την καταβολή της συντάξεως θανόντος συζύγου, δηλαδή το ήμισυ της συντάξεως γήρατος που θα ελάμβανε η σύζυγός του.

19 Το αίτημα απορρίφθηκε από τους φορείς στους οποίους υποβλήθηκε με το αιτιολογικό ότι δεν είχε ακόμα συμπληρώσει την ηλικία των 65 ετών στην οποία, κατά τα προβλεπόμενα, οι χήροι μπορούν να λαμβάνουν τη σύνταξη της θανούσας συζύγου τους.

20 Κατόπιν αυτού, ο J.-M. Podesta με δικόγραφο της 18ης Νοεμβρίου 1996, προσέφυγε στο αιτούν δικαστήριο ζητώντας να υποχρεωθούν τα ταμεία συντάξεως να του καταβάλουν τη σύνταξη θανούσας συζύγου αναδρομικώς από της ημερομηνίας θανάτου της συζύγου του, καθώς και τους τόκους κ.λπ. δικαιώματα που προβλέπει ο νόμος. Υποστήριξε ότι οι διατάξεις του παραρτήματος Ι της συλλογικής συμβάσεως του 1947, όπως αυτή έχει τροποποιηθεί, κατά τις οποίες ο χήρος πρέπει να έχει συμπληρώσει την ηλικία των 65 ετών για να μπορέσει να λάβει τη σύνταξη της θανούσας συζύγου του, ενώ για τις χήρες η αντίστοιχη ηλικία είναι αυτή των 60 ετών, συνιστά παραβίαση της αρχής της ισότητας αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών.

21 Προς αντίκρουση, τα ταμεία συντάξεως υποστήριξαν ότι το εν λόγω σύστημα συμπληρωματικής συντάξεως δεν εμπίπτει στο άρθρο 119 της Συνθήκης. Πράγματι, κατά τη γνώμη τους, αποτελεί διεπαγγελματικό σύστημα διοικούμενο κατά τη μέθοδο της κατανομής, το οποίο εφαρμόζεται υποχρεωτικά επί όλων των μισθωτών και ανταποκρίνεται σε επιδιώξεις κοινωνικής πολιτικής και όχι επαγγελματικής φύσεως (συγκεκριμένα, την εφαρμογή της αρχής της αλληλεγγύης μεταξύ των εν ενεργεία μισθωτών και των συνταξιούχων).

22 Κρίνοντας ότι η επίλυση της διαφοράς εξαρτάται από την ερμηνεία του άρθρου 119 της Συνθήκης, το tribunal de grande instance αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Εφαρμόζεται το άρθρο 119 της Συνθήκης της Ρώμης, το οποίο θέτει την αρχή της ισότητας αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών, στα συστήματα συμπληρωματικής

συντάξεως AGIRC και Arrco, απαγορεύοντας τη δυσμενή διάκριση μεταξύ ανδρών και γυναικών αναφορικά με την ηλικία από της οποίας μπορούν να λάβουν τη σύνταξη του θανόντος συζύγου;»

Επί του πρώτου σκέλους του προδικαστικού ερωτήματος

23 Με το πρώτο σκέλος του ερωτήματός του το αιτούν δικαστήριο ερωτά, ουσιαστικώς, αν το άρθρο 119 της Συνθήκης εφαρμόζεται επί συστημάτων συμπληρωματικής συντάξεως, όπως αυτό για το οποίο πρόκειται στην κύρια δίκη.

24 Πρέπει, κατ' αρχάς, να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η έννοια της αμοιβής, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 119 της Συνθήκης, δεν περιλαμβάνει τα συστήματα ή τις παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως, ιδίως τις συντάξεις λόγω συμπληρώσεως συνταξίμου χρόνου υπηρεσίας, που ρυθμίζονται απευθείας από τον νόμο (απόφαση Barber, προαναφερθείσα, σκέψη 22, και απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 1994, C-7/93, Beune, Συλλογή 1994, σ. I-4471, σκέψη 44).

25 Αντιθέτως, οι παροχές που χορηγούνται βάσει συστήματος συντάξεως, το οποίο κατά τα ουσιώδη είναι συνάρτηση της θέσεως την οποία κατείχε ο ενδιαφερόμενος, συνδέονται με την αμοιβή την οποία αυτός ελάμβανε και εμπίπτει στο άρθρο 119 της Συνθήκης (βλ., ιδίως αποφάσεις της 13ης Μαΐου 1986, 170/86, Bilka, Συλλογή 1986, σ. 1607, σκέψη 22· Barber, προαναφερθείσα, σκέψη 28, Beune, προαναφερθείσα, σκέψη 46, και της 10ης Φεβρουαρίου 2000, Deutsche Telekom, C-234/96 και C-235/96, Συλλογή 2000, σ. I-799, σκέψη 32).

26 Όπως έχει επανειλημμένως διευκρινίσει το Δικαστήριο, αποφασιστικό κριτήριο εν προκειμένω αποτελεί μόνον η διαπίστωση ότι η σύνταξη καταβάλλεται στον εργα-

ζόμενο λόγω της σχέσεως εργασίας μεταξύ αυτού και του πρώην εργοδότη του, δηλαδή το κριτήριο της σχέσεως εργασίας που συνάγεται από την ίδια τη διατύπωση του άρθρου 119 (αποφάσεις Beune, προαναφερθείσα, σκέψη 43, και της 17ης Απριλίου 1997, Εβρενόπουλος, C-147/95, Συλλογή 1997, σ. I-2057, σκέψη 22).

27 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει επίσης διευκρινίσει ότι οι συντάξεις επιζώντος που προβλέπονται από επαγγελματικό συνταξιοδοτικό σύστημα συνιστούν όφελος, η γενεσιουργός αιτία του οποίου έγκειται στην ασφάλιση του συζύγου του επιζώντος στο σύστημα, και, συνεπώς, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 119 της Συνθήκης (απόφαση Εβρενόπουλος, προαναφερθείσα, σκέψη 22).

28 Τέλος, η οδηγία 86/378, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 96/97, αποκλείει τη δυνατότητα των κρατών μελών να αναβάλλουν την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά την ηλικία συνταξιοδοτήσεως των μισθωτών και τις συντάξεις των επιζώντων τους.

29 Βάσει αυτών των σκέψεων πρέπει να δοθεί απάντηση στο πρώτο σκέλος του υποβληθέντος ερωτήματος.

30 Τα ταμεία συντάξεως υποστηρίζουν ότι το σύστημα συμπληρωματικής συντάξεως για το οποίο πρόκειται στην κύρια δίκη δεν εμπίπτει στο άρθρο 119 της Συνθήκης. Συναφώς, υποστηρίζουν, κατ' αρχάς, ότι πρόκειται για σύστημα οιονεί εκ του νόμου, το οποίο εφαρμόζεται δεσμευτικώς επί όλων των μισθωτών και το οποίο ανταποκρίνεται σε επιδιώξεις κοινωνικής πολιτικής και όχι επαγγελματικής φύσεως.

31 Πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της 5οδηγίας 86/378, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 96/97, θεωρούνται ως επαγγελματικά συστή-

ματα κοινωνικής ασφαλίσεως τα συστήματα που δεν διέπονται από την οδηγία 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί σταδιακής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/003, σ. 160), και που έχουν ως αντικείμενο τη χορήγηση στους εργαζόμενους, μισθωτούς ή αυτοαπασχολούμενους, στα πλαίσια μιας επιχειρήσεως ή ομάδας επιχειρήσεων, ενός οικονομικού κλάδου ή επαγγελματικού ή διεπαγγελματικού τομέα, παροχών που προορίζονται να συμπληρώνουν ή να υποκαθιστούν τις παροχές των εκ του νόμου συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως, είτε η υπαγωγή στα συστήματα αυτά είναι υποχρεωτική είτε προαιρετική.

32 Κατ' αρχάς, από το γράμμα της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι ένα επαγγελματικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως μπορεί να χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της υποχρεωτικής υπαγωγής.

33 Επίσης, από τη δικογραφία της κύριας δίκης προκύπτει ότι, στην προκειμένη περίπτωση, δεν πρόκειται για συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως στα οποία μπορεί να υπαχθεί το σύνολο του πληθυσμού ή των εργαζομένων. Πράγματι, στη μεν περίπτωση της AGIRC, πρόκειται μόνο για τα στελέχη επιχειρήσεων οι οποίες υπάγονται σε σύστημα περιλαμβανόμενο στην ανωτέρω συνομοσπονδία, ενώ η Arrco περιλαμβάνει συστήματα στα οποία υπάγονται μόνο μισθωτοί.

34 Όπως διευκρίνισε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 48 έως 50 των προτάσεών του, το ότι ο εθνικός νομοθέτης επεξέτεινε την εφαρμογή των επαγγελματικών συστημάτων επί διαφόρων κατηγοριών μισθωτών δεν αρκεί για την εξαίρεση των συστημάτων αυτών από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 119 της Συνθήκης ή του άρθρου 2 της οδηγίας 86/378, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 96/97, εφόσον δεν αμφισβητείται ότι τα συστήματα αυτά προορίζονται, κατ' αρχήν, να καλύψουν τους νυν ή πρώην μισθωτούς των οικείων επιχειρήσεων.

35 Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα ότι το σύστημα συμπληρωματικής συντάξεως για το οποίο πρόκειται στην κύρια δίκη έχει επιδιώξεις κοινωνικής πολιτικής και όχι επαγγελματικής φύσεως, πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, θεω-

ρήσεις περί κοινωνικής πολιτικής, οργανώσεως του κράτους, ηθικής, ή προβληματισμοί αφορώντες τον προϋπολογισμό, που επηρέασαν ίσως τον εθνικό νομοθέτη στον καθορισμό ενός συστήματος, δεν ασκούν επιρροή, αν η σύνταξη αφορά μόνο μια ιδιαίτερη κατηγορία εργαζομένων, αν τελεί σε άμεση συνάρτηση με τον χρόνο υπηρεσίας και αν το ύψος της υπολογίζεται βάσει του τελευταίου μισθού (προαναφερθείσες αποφάσεις Beune, σκέψη 45 και Εβρενόπουλος, σκέψη 21).

36 Εξάλλου, τα ταμεία συντάξεως υποστηρίζουν ότι το σύστημα για το οποίο πρόκειται στην κύρια δίκη διοικείται με τη μέθοδο της κατανομής, πράγμα που συνεπάγεται την αναγκαία ισορροπία μεταξύ του ποσού των εισφορών και του ποσού των παροχών.

37 Αρκεί σχετικώς η διαπίστωση ότι το κριτήριο του τρόπου χρηματοδοτήσεως και διαχειρίσεως ενός συνταξιοδοτικού συστήματος δεν επιτρέπει να κριθεί αν το συγκεκριμένο σύστημα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 119 της Συνθήκης (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Beune, σκέψη 38).

38 Εξάλλου, όπως αποφάνθηκε το Δικαστήριο στην προαναφερθείσα απόφαση Εβρενόπουλος, το άρθρο 119 της Συνθήκης εφαρμόζεται επί επαγγελματικού συστήματος η διαχείριση του οποίου γίνεται με τη μέθοδο της κατανομής.

39 Τέλος, τα ταμεία συντάξεως υποστηρίζουν ότι το σύστημα για το οποίο πρόκειται στην κύρια δίκη είναι σύστημα του οποίου καθορίζονται οι εισφορές, αλλά όχι οι παροχές, πράγμα που συνεπάγεται ότι ο εργοδότης δεν υπέχει καμία υποχρέωση να

διασφαλίσει στους πρώην μισθωτούς του ένα καθορισμένο ή δυνάμενο να καθοριστεί επίπεδο παροχών, υπολογιζομένων βάσει της διάρκειας της απασχολήσεώς τους και του τελευταίου μισθού τους.

40 Αρκεί σχετικώς η διαπίστωση, στην οποία άλλωστε προβαίνει και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 57 και 58 των προτάσεών του, ότι, σύμφωνα με τις διευκρινίσεις των ίδιων των ταμείων συντάξεως και των ενημερωτικών φυλλαδίων τους, που επισυνήψε ο J.-M. Podesta στο υπόμνημά του, οι χορηγούμενες παροχές σχετίζονται με τον τελευταίο μισθό.

41 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι το άρθρο 119 της Συνθήκης εφαρμόζεται επί συστημάτων συμπληρωματικής συντάξεως, όπως αυτό για το οποίο πρόκειται στην κύρια δίκη.

Επί του δευτέρου σκέλους του προδικαστικού ερωτήματος

42 Με το δεύτερο σκέλος του ερωτήματός του το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 119 της Συνθήκης απαγορεύει διάκριση μεταξύ ανδρών και γυναικών εργαζομένων ως προς την ηλικία από της οποίας ο/η σύζυγός τους μπορεί να λάβει σύνταξη θανόντος συζύγου.

43 Δεν αμφισβητείται ότι στην προκειμένη περίπτωση ο προσφεύγων της κύριας δίκης δεν μπορεί, επειδή δεν συμπλήρωσε ακόμη την ηλικία των 65 ετών, να ζητήσει τη σύνταξη της θανούσας συζύγου του, ενώ οι χήρες μπορούν να ζητήσουν τη σύνταξη αυτή από της ηλικίας των 60 ετών.

44 Επιβάλλεται σχετικώς να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η εφαρμογή της ίσης μεταχειρίσεως στον τομέα των επαγγελματικών συντάξεων μπορεί να ζητηθεί για τις παροχές που οφείλονται βάσει περιόδων απασχολήσεως που έχουν διανυθεί μετά τις 17 Μαΐου 1990, ημερομηνία εκδόσεως της προαναφερθείσας αποφάσεως Barber (βλ., σχετικώς, απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 1994, C-28/93, Van Den Akker κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. I-4527, σκέψη 12).

45 Κατά συνέπεια, τα επαγγελματικά συνταξιοδοτικά συστήματα ήσαν υποχρεωμένα να αποκαταστήσουν την ίση μεταχείριση από τις 17 Μαΐου 1990 (προαναφερθείσα απόφαση Van Den Akker κ.λπ., σκέψη 14).

46 Κατά συνέπεια, η απάντηση που προσήκει είναι ότι το άρθρο 119 της Συνθήκης εφαρμόζεται επί συστημάτων συμπληρωματικής συντάξεως, όπως αυτό για το οποίο πρόκειται στην κύρια δίκη, και απαγορεύει διάκριση μεταξύ ανδρών και γυναικών εργαζομένων, στο πλαίσιο αυτών των συστημάτων, μετά τις 17 Μαΐου 1990, ως προς την ηλικία από της οποίας ο/η σύζυγός τους μπορεί να λάβει σύνταξη θανόντος συζύγου.

Επί των δικαστικών εξόδων

47 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή, που κατέθεσε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 1999 το tribunal de grande instance de Paris, αποφαίνεται:

Το άρθρο 119 της Συνθήκης ΕΚ (τα άρθρα 117 έως 120 αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 136 ΕΚ έως 143 ΕΚ) εφαρμόζεται επί συστημάτων συμπληρωματικής συντάξεως, όπως αυτό για το οποίο πρόκειται στην κύρια δίκη, και απαγορεύει διάκριση μεταξύ ανδρών και γυναικών εργαζομένων, στο πλαίσιο αυτών των συστημάτων, μετά τις 17 Μαΐου 1990, ως προς την ηλικία από της οποίας ο/η σύζυγός τους μπορούν να λάβουν σύνταξη θανόντος συζύγου.

Edward Sevón Kapteyn

Jann Wathelet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 25 Μαΐου 2000.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

D. A. O. Edward